Belenyi Szipkán jelentés
1981.

Papp Zsolt: Mielőtt megalvadunk

Űrháborúk helyett (interjú)

Spiró György: Jókora kis temető

Megay László riportja: Hol lakik az Isten?

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

XXVIII. ÉVFOLYAM, 40. SZÁM

1984. OKTÓBER 5.

MEGAY LÁSZLÓ RIPORTJA:

Hol lakik az Isten?

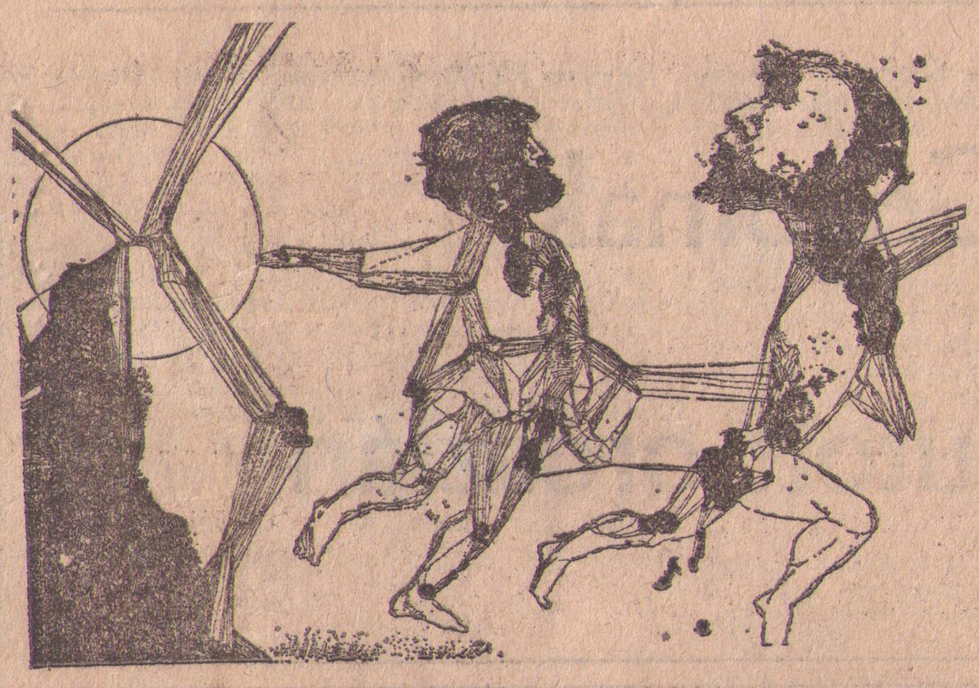

Pintér Sándor: Axiómák

Valamely társadalomtudományi kutatótól jött — mondta a csinos hölgy látszólag jó lelkiismerettel, előgombolva egy magnetofont. Az a dolga, hogy véleményt kérjen a dizájnról, mint másoktól is, akik erről írtak valamit.

— Rossz a cím! — biztosítottam a kivételes alakú vendéget. — Akkora bankkölcsön nincs, aminek törlesztése végett ezt a magyarban orommba szót leírtam volna.

— Mégis... mélyinterjú.

— Ugorjunk bele, ha mély. Hadd örüljön az intézetben valaki, hallván: mily oktalan válaszokat lehet adni fölösleges kérdésekre.

Másfél órát csónakáztunk sekély gondolatok mélyvizein.

— Kész?

— Nagyjából. Arra vagyok még kíváncsi: ön hívő vagy sem, részt vesz-e egyházi szertartásokon? És a család...?

— Ezért kár volt a szék és a fogkefe tervezéséről csevegni!

— Név nélkül dolgozzák fel az adatokat.

— Ehhez anélkül sincs közük!... Másküléönben nem vagyok hívő, de korántsem azért, hogy ezzel megbízóinak vagy bárkinek szívességet tegyek!

— Fölösleges valakit főnökei rossz fizése miatt megszégyeníteni. Még háttalanabb utólag szégyenkezni, az ily módon tűrhetetlen faggatásra adott válasz miatt, amely az értékelők szemében esetleg javamra írható — meglehet, ha hivőnek mondom magam, akkor sem ér hátrány. De azoknak fogok esetleg egy pillanatig tetszeni, akik e percben a legkevésbé rokonszenvesek nekem. Lelkiismereti kérdések tudományos vizsgálatára vannak közvetett, másokat tisztelő módszerek.

... De legyen! Feleljünk utólag — a lehetőség szerint pontosan.

Sok barátom templomban esküdött. Szüleimet pap temette. Nem mintha így kívánták volna — kimondatlanul így tartották természetesnek. Azt is, hogy nem hivő létükre hittanra taníttassanak, mikor abból baj lehetett volna. Olyan kultúrán nőttek fel, ami a keresztény hagyományok ismerete nélkül nem folyamatos, nem érthető. Hitbéli kérdésekről otthon soha szó nem esett, de jelen voltam egyházi szertartáson többször is... Ha katolikus pap temet, búcsúzóul ezt mondja: „Most imádkozzunk azért, aki közülünk elsőként távozik." Ez felemel. Nem csak hivőket.

Fiam az idén iskolás. Szégyenemre nem tudja, hogy Arany László meséjében a király miért hív papot, és ki az ördög, aki ezt mondja: „Tányértalpam, lompos farkam, szép lány mátkám bonts ágyat." Azt már kérdezte némely ünnepen: — Ki az Isten, és miért kell megáldania a magyart?

— Ön vallásos vagy sem? — A kérdés nálunk nagyobb illetlenség, mint egy angolt pénzügyeiről vallatni. Lám, vannak szigorú, demokratikus szokásaink. Erről eddig engem nem faggatott senki... Nem tette a vidéki párttitkár, ha a parókia felől tudakozódtam, sem a pap, aki, mint útonjárónak, egy-egy éjszakára szállást adott. Ám, így végiggondolva, magam is meglepődöm: ismeretlen helyen református lelkésztől gyakran kértem a vidék dolgaiban felvilágosítást, de hirtelen szükségben fedelet csak katolikus paptól... Ne higgye, aki nem akarja: a protestáns vidéken nevelkedett embert gondolkodásmódjáról, szőfüzéséről többnyire megismerni. Előadói emelvényről egész biztosan. Ők kevésbé felejtették el a szónoklás művészetét.

Világnézetemről a fiatal szentei plébános sem kérdezett, mikor — mint félig falubelit, és azt, aki már írt az építkezésről is —, meghívott az egyházközséghez tartozó debercsényi templom felszentelésére.

★

Debercsény, Szente, Kisecset — nógrádi aprófalvak egy bokorban; nagyjából a balassagyarmati útra fűzve, valahol Rétság és Gyarmat között, melyeket a közigazgatási átszervezés más-más községhez csatolt — hogy azok cipeljék koporsóját, ha elviszi őket a sorvadás.

Az egyházkerületi beosztás némileg bölcsebb. A három falu együvé tartozik, a plébánia a legnagyobb, négyszáz lelket számláló Szentén van. A kis hegyi községeknek több közük van egymáshoz, mint hivatalos központjukhoz. A kétszáz lakosú Debercsényt például részben a szűk határú Szentéről kirajzó családok népesítették be, a ma felnőttek ott jártak iskolába — amíg volt —, a rokoni, baráti kötődések erősek. Végezetül a három kisfalu egyenrangú, azonos helyzetű. Mindet egyívású nép lakja.

Az antropológus bizvást örülne e vidéken a mongolos arcoknak, legfeljebb csodálkozna, hogy azokat főleg a nők viselik, mert furcsamód, a férfiak többnyire megfelelő; a nyelvész a szép, palócos kettőshangzóknak, a botanikus pedig a gazdag flórának, ami a gazdálkodás elszegényedéséből következik: parlagföldek, elvadult kertek jóvoltából.

A táj a néprajztudósnak is tartogat örömet: a falvaknak a régi fésűs beépítését, és a deszka oromfalas, tornácos házakat; az így-úgy, de mégiscsak őrzött viseletet és szokásokat.

De minek örüljön a három, ma már csak nevében vagy abban sem önállóan létező kisközség nyolcszáz lakója? Annak, hogy nem tűnt el a térképről a tatárdúlás és a török megszállás vagy egy kolerajárvány idején, mint az a hetvenhat falu Nógrádban, amelyik megtette, legfeljebb egy fél századra elnéptelenedett?

Azon vidámodjanak, hogy a tegnapi területfejlesztési elvek és a mai gyakorlat szerint az ekkora falvaknak mostanában kellene kihalniok? Azt úgysem teszik.

Az elégedettségre fő okuk az lehet, hogy többnyire nekik tetsző módon élhetnek. Ha dolgozni eljárnak is, otthon kertet babrálnak, házat toldanak. Ápolják a hetedíziglen számon tartott rokonságot, és — bár máshonnan nézve szegények — pénzük és igényeik arányosak. Ez persze csak a háztartásra vonatkozik. Az adósságot, amit az ország közössége náluk felhalmozott, törlesztésre várva pontosan számon tartják. Legyen megfelelő út, víz, közlekedés, áru a vegyeskereskedésben. Ezekből csak a közlekedés elfogadható.

★

Szente temploma román kori alapokon nyugszik, bár erről csak töredékek árulkodnak. Megmaradt diadalíve, a pillérfejezet a liliomos koronát viselő női képmásokkal, a címeres zárókő Esztergomba került. Kisecset egyháza 1773-as évszámot visel. Községnek az utóbbi a legkisebb, temploma a legnagyobb. Ősi szokás szerint kertjében van az öreg temető. A diófák alatt néhány ferde sírkő látható. A haranglábtól pár lépésnyire van az új ravatalozó, ajtaja előtt legelész Szent Mihály lova, a háttérben kukoricaföld. Mindkét templom a falu közepén van, egy dombhajlaton. Ne felejtsük el! Középen és dombhajlaton!

Ma szombat van. Kisecset és Szente központjában egy-egy bérelt busz várakozik. Holnap reggel a nagyon öregek és betegek azon indulnak Debercsénybe. A fiatalok közül néhányan saját kocsin, de legtöbben gyalog mennek majd. Nem kirándulásra készülnek — zarándoklatra!

★

Az előidőkben volt az Istennek háza Debercsényben is. Valahol ott, a magaslaton, ahol a falu utcája egy völgybe folyik, de a községgel együtt az is elpusztult a török alatt. Azóta csak egy út menti haranglábra telt. A vertfalú tanítólakáshoz tapasztott teremben miséztek az elmúlt húsvétig, amikor is az egyik fal kidőlt.

Az emberek megsiratták a szükségtemplomot, amit ráadásul megfoltozni sem lehetett, és papostul kilincselni kezdtek, hogy újat építenének.

Azokat a hónapokat Debercsényben nem fogják elfelejteni! A tisztviselőt sem, aki azzal küldte el az egyháztanácsot: biztosan locsolták a vályogfalat, hogy kidőljön, maguk ra vessenek! A Szentéről kijáró plébános nehezen tudta nyáját nyugalomra bírni, holott ő sem volt nyugodt. Nyáron misézni a nagy diófája alatt is lehetett, sőt esős időben háza tisztaszobájában is. De a dolog úgy tűnhetett, mint egy demonstráció, aminek pedig a gyanúját is távoztassa az ég. Ám hívei nem hagyhatta cserben. A hivatalok végül megadták az elvi felújítási engedélyt, természetesen és mint mindig, számos csomót kötve az ügy szálara. Legyen az épület akkora, mint volt, gerincvonala, oldalfala ne lépje át a lebontásra ítélt tanítólakás által meghatározott vonalakat, és álljon ott, ahol eddig.

A debercsényiek nem vitatkoztak a kicsivel — majd összehúzzák magukat. A templomocskának viszont más helyet szemeltek ki. A hely kiválasztásával — hiába múlatták vele az időt — nagy bölcsességről tettek bizonyságot.

Ezt megérteni, ismerni kell a község topográfiáját.

Debercsény nem egy település, hanem kettő: száz-száz lakossal. Az ófalu völgyében — ahol ezt telekosztás és minden más körülmény megengedné — nem adnak építési engedélyt. Új házhelyeket az országút túlsó partján, az innen negyedóra járásra, egy domboldalon jelöltek ki. Így lett az egyből kettő. A falurészek közt semmi szerves kapcsolat nincs, a távolság még a családokat is elválasztja. Itt főleg fiatalok, amott idősek laknak. A község — egy akarattal — úgy döntött, hogy a templomnak az újtelep dombján kell állnia, hisz természetes helye ott lenne. A gondolatot a hivatalok elvetették.

Végül is az egyház egy évnél rövidebb idő alatt felépült a három falu adományaiból kalákában, némi állami és külső segítséggel. Kicsi, de harmonikus, kitűnő építész- és iparosmunka. Tornya nincs, ám a szentendrei skanzenba került régi harangláb helyett az Országos Műemléki Felügyelőség egy nemes arányú újat emelt.

★

Szombat délután van, holnap szentelik a templomot. A szentei plébános állandóan úton van a három falu között. A szertartásokat kivéve ritkán visel reverendát. Most, hogy felöltötte, úgy tűnik, mintha az vinné — egy év alatt szinte elfogyott öltözetéből a pap.

Debercsényben mindenütt színes szalagokkal díszítik a kerítéseket, hangszórókat szerelnek, szögelik az „Isten hozta" táblákat. A kurta főutca közepén egy nyárikonyhában nyolc-tíz főzőasszony szertartásos komolyan dolgozik. Birkát darabolnak, disznót csontoznak. A plébános egy pillanatra benéz hozzájuk. Nincs sok szava, fáradt. Az egyik asszony megállítja:

— Tegyünk paradicsomot a salátába, vagy a püspök úr másképp...

A plébános az égre pillant:

— Tudok prédikálni, de a salátához nem értek. Tegyenek bele valamit!

A nő nyugtalan lesz. Ő is úgy gondolta, hogy paradicsom mindenképpen kell bele, de az nincs Debercsényben, csak Szentén terem, innen három kilométernyire, vagyis náluk, otthon. Hazamegy.

— Ha már mész, salátástányért is hozz! — esnek neki hatan.

— És kávéscsészét. Vagy húszat.

— Meg egy nagy fazék. Feltétlenül.

Segíteni kell, hisz félig falubeliek lennének. Az asszony belül a kocsiba, irány Szente, cél a nagyfazék. Utasom Romhányban egy üzemben öltözőőr, szülőfalujában a zöldségfelvásárlónál is dolgozik, a helyi plébánia egyik patronája. Vasárnaponként a kertünkhöz közel kapál, ültet vagy krumplit ás, de van konyhakertje, és mint mindenki, tart állatot. Disznót, kacsát, baromfit. Ezek ellenére fiatalos és kimondottan városias jelenség. Nagy, jó házban élnek, kertjükben sok a virág.

Hazaérve előhozza a fazekak öreganyját, a salátástálakat és a húsz kávéscsészét főzőkkel.

Az, hogy egy vidéki háztartásból húsz kávéscsésze kölcsönözhető, jókedvre derít.

Jönnek a szomszédasszonyok, kérdezik: mi kell?

— Paradicsom.

Egy mindenórás fiatalasszony nehéz járással indul szedni.

— Mikorra várja a kicsit?

— Legfeljebb három napom lehet.

— Akkor holnap itthon marad!

— Miért maradnék?

★

Debercsényben vasárnap reggel minden ablakban két égő gyertya közt virágcsokor és Mária-kép. A keskeny főutca közepén transzparens, a majdani ünnepi ebédnek emelt sátor előtt fiatal férfi posztol önkéntes rendőri karszalaggal; megpróbálja a kocsikat egy irányba terelni, ami annál könnyebb, mert csak egyfelé lehet menni. Ekkora faluban soha nem látott ünneplő tömeg, pedig még nem érkeztek meg sem a szentelek, sem a kisecsetiek, és hiányoznak a magyarnándoriak. Két férfi teljesen félreérti a helyzetet. Az egyik dinnyét árulna egy új kocsiból, a másik, kopottforma öreg, aki fütyülőt és pumpával fújt léggömböt kínál Látszik rajta, hogy ritkán beretválkozik. Az ünnepre összevagdosta magát, szakadt ingén hatalmas vérfoltok világítanak.

— Megérkezett a püspök úr! — A hír végigszalad az utcán. Idős papok válnak ki a tömegből. Eddig, mint valami érettségi találkozón, kerestek az ismerős arcokat. Csaknem valamennyien Szentén szolgáltak valamikor. Állítólag néhány évnél többet három falu papjaként, jó egészséggel dolgozni nem lehet, azután már mindenki egy csendes plébániára kívánkozik. Most visszavágynak, de ezt nem lehet hangosan mondani: sokan elkísérték őket az új hívek közül.

Persze, nemcsak a püspök úr érkezett meg, hanem az Egyházügyi Hivatal képviselője és a tanácselnök is. Az utóbbi, vidám fiatalember, sokat segített a debercsényieknek.

Lassú menetben, énekelve feltűnik a szentei zarándokseregi. Az elegáns tanácselnök láthatóan meg van hatva. Leplezni sem próbálja, nem is kell — jön hazája népéből egy hívő közösség, amelyről mindig tudta, hogy létezik, de nem sejtette, milyen erős, népes.

Az út fehéren porzik, hiányzik belőle egy ötvenméteres bekötőszakasz, kijavítása tízéves pör. Mára betemették a lyukakat valami fehér kőmorzsával, az teríti be a menetet... Elöl kék-fehér ruhás Márialányok viszik a szentei Madonnaszobrot. A Szűzanya az éles fényben hunyorogni látszik... Mögötte serdülő lányok nemzetiszín szalagzsal szegett fehér szoknyában, utóbb a menyecskekórus vörösben és gyöngyös főkötőben, hátul kor szerint tagozódva a falu.

A templomban egy budapesti egyházi kórus énekel, amit az utcára hangszóró közvetít. Kétféle ének keveredik, többfelől érkező csoportok keresik a helyet, többen mondanának egy verses köszöntőt, aztán minden elrendeződik valahogy — kezdődik a hosszú szertartás...

★

A templom előtti részt kivéve a falu üres. A főutca alsó szakaszán két komoly úr sétál, a vegyeskereskedés-kocsma az ünnepre való tekintettel nyitva van.

Négy, feszesen öltözött idősebb ember üldögél bent egy-egy sör mellett. Tekintélyesek, régen bizviselőnek mondták volna őket. Valamennyivel többször vitatkoztunk a falu dolgairól Egyikük a közeli gazdaságról beszél:

— Mondtam nekik! Nálatok lassan már csak Lajos bácsi szedi az almát. Ő még megvan. És a két ember, aki az almaszedőkre vigyáz? Az is megvan. Nahát, azt a kettőt hazaküldhetnétek.

Bent félhomály van, ketten kimegyünk egy kávéval a tornácra. Onnan egy tönkrement kastélyféle kipusztult díszkertjére látni. Távolabb erős uradalmi kőistálló, egykor száz marhának, ma nem tudni, minek. Innen nézve a község mintha lakatlan volna. A száz marha egykor a szomszéd domboldalon legelt, az itteni szegénység további száz marhájával. Most az egészet kiirthatatlanul felverte az akác.

Társam úgy csavargatja nyakát, mintha azzal akarná a kávét megkavarni.

— Mennyi mindenünk van, és még mi mindenünk lehetne...

Távolról a Boldogasszony anyánkat hallani: ... Ne feledkezzél meg szegény magyarokról...

Beszélgetőtársam furcsán elmosolyodik:

— Hogy elhúzzák a végét, figyelj!

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő: BATA IMRE; helyettes főszerkesztő: FARKAS VILMOS és ZÖLDI LÁSZLÓ
Szerkesztőség: Budapest, Szécsenyi utca 1. 1054 Telefon: 533 129 533-287, 533 590, 113-221
KÉZIRATOKAT ÉS RAJZOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA!
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLALAT Budapest, VII., Lenin krt. 9—11. Levélcím: 1906 Postafiók 223. Telefon: 221-285
Felelős kiadó: SIKLÓSI NORBERT vezérigazgató. 64—4941. Szikra Lapnyomda, Budapest, Felelős vezető: CSÓNDES ZOLTÁN vezérigazgató
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a helyi (Budapesten a kerületi) kézbesítőhivataloknál és kézbesítőknél. Külföldön terjeszti a „Kultúra" Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat H — 1389 Budapest Postafiók 149.
Előfizetési díj havonta 24 forint, negyedévre 72 forint, félévre 144 forint, egész évre 288 forint
INDEX: 25 244
HU ISSN 0424—8848

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN 16 OLDALON